

Opiskelijapalaute lähtökohtana opetuksen kehittämisessä: 3AMK-intensiivitoteutus Tulevaisuuden osaajat

TEKSTI | Pasi Hario

Osana Haaga-Helia-, Metropolia- ja Laurea-ammattikorkeakoulujen 3AMK-yhteistyötä järjestettiin marraskuussa 2021 tulevaisuudentutkimukseen ja ennakkointiin keskittynyt Tulevaisuuden osaajat-intensiiviopintojakso. Opintojakso rakentui ennakkoinnin asiantuntijaluennoista sekä verkossa järjestetystä tulevaisuustyöpajasta, jossa ylempää (YAMK) ja alempaa (AMK) ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat rakensivat heterogeenisissä ryhmissä tulevaisuuskuvia aiheesta Työn tulevaisuus Suomessa 2051. Opintojaksolta kerättiin edustava opintopalaute. Millaisia oppeja saatiin kokonaan verkossa järjestetystä opintojaksosta ja mitkä olivat opiskelijapalautteen perusteella toteutuksen tärkeimmät kehittämiskohteet?

Ennakkointiosaaminen osaksi jokaista tutkintoa

3AMK on Haaga-Helia-, Metropolia- ja Laurea-ammattikorkeakoulujen strateginen liittouma, jonka tavoitteena on hakea synergioita neljältä eri osa-alueelta: oppimistoiminnasta, yrittäjyydestä ja innovaatioista, vaikuttavasta TKI-toiminnasta ja koulutusviennistä. Oppimistoiminnan osalta järjestetään kolmen oppilaitoksen erityisosaamista yhdistelevää opetusta ja ohjausta. Opetusta järjestetään temaattisina opintokokonaisuuksina (opintopolut), intensiiviopintoina ja kieliofintoina. (3AMK 2022.)

Tulevaisuudentutkimuksen soveltaminen eli ennakkointi pyrkii hahmottamaan mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuksia, jotta yritykset, yhteisöt ja yksilöt kykenisivät suunnittelemaan toimintaansa tavoittamaan positiiviset tulevaisuuden tilat (Gordon,

Ivan Samkov / Pexels

Rohrbeck & Schwarz 2019). Ennakointikyky onkin merkittävä tulevaisuuden työelämän perustaito. Ennakoinnin soveltamisen kaikilla organisaation tasoilla on todettu yhdistävän menestyneitä yrityksiä. (Rohrbeck & Kum 2018.)

Laurean strategisena tavoitteena onkin, että jokaisella valmistuvalla opiskelijalla olisi ymmärrys tulevaisuusajattelun ja ennakkoinnin merkityksestä työelämässä (Laurea 2019). Tulevaisuuden osaajat -intensiivijakson yleisenä oppimistavoitteena oli hahmottaa ennakkoinnin erityispiirteet ja lähtökohdat sekä ryhmätyönä soveltaa geneeristä ennakkointiprosessia luoden tulevaisuuskuvia työstä Suomessa vuonna 2051.

Opintojakson rakenne ja toteutus

Viiden opintopisteen Tulevaisuuden osaajat -intensiivijakso koostui ennakotehtävästä, asiantuntijaluennoista, päivän pituisesta tulevaisuustyöpajasta sekä refleктоivasta jaksoraportista. Jakson oppimistavoitteet ja yksilötyönä tehdyn jaksoraportin tehtävänanto eriytettiin YAMK- (EQF7) ja AMK-opiskelijoiden (EQF6) osalta vastaamaan eurooppalaista tutkintojen viitekehystä (CEDEFOP 2022).

Johtajatuksena opintojakson toteutuksessa oli osallistumisen vaivattomuus. Lisäksi COVID-19 -pandemian kokoontumisrajoitusten vuoksi opetus oli järjestettävä verkossa. Ensimmäisenä haasteena oli saattaa opiskelijat riittävälle lähtötasolle soveltamaan ryhmissä ennakkointiprosessia riippumatta tutkintotasosta tai taustatiedoista. Tätä varten luotiin maadoittava ennakotehtävä, jonka palauttaminen oli myös edellytys osallistumiselle intensiiviviikon asiantuntijaluennoille ja tulevaisuustyöpajaan.

Ennakotehtävä koostui videoista ja artikkeleista, jotka tutustuttivat opiskelijat tulevaisuusajatteluun sekä tulevaisuudentutkimuksen perusteisiin ja käsitteisiin. Toinen tiedollisesti ”tasa-arvoistava” kokonaisuus oli Laurean tulevaisuudentutkimuksen ja ennakkoinnin opettajan Pasi Harion asiantuntijaluento ennakkoinnin perusteista.

Merkittävä haaste oli perehdyttää opiskelijat jo etukäteen verkossa tapahtuvan ryhmätyöskentelyn sähköiseen alustaan, jotta työpajapäivässä aikaa ei kulunut työkalun opetteluun. Työvälineeksi valittiin Miro (www.miro.com), jota on käytetty laajasti Laurean palvelumuotoilun ja ennakkoinnin opintojaksoilla, mutta joka osoittautui vieraammaksi Metropolian ja Haaga-Helian opiskelijoille. Miro-alustalle luotujen yksinkertaisten harjoitustehtävien jälkeen opiskelijat tekivät osan ennakotehtävistä varsinaisen opintojakson työskentelytilaan.

Varsinainen intensiiviviikko 8.11.2021-13.11.2021 koostui Harion avausluennosta sekä kymmenestä asiantuntijaluennoista (Kuvio 1). Luentojen seuraamisesta haluttiin tehdä mahdollisimman joustavaa. Opiskelijoiden olikin mahdollista osallistua sekä kaikille luennoille reaaliaikaisesti tai katsoa ne tallenteina ennen osallistumista viikon lopuksi järjestettyihin työpajapäiviin.

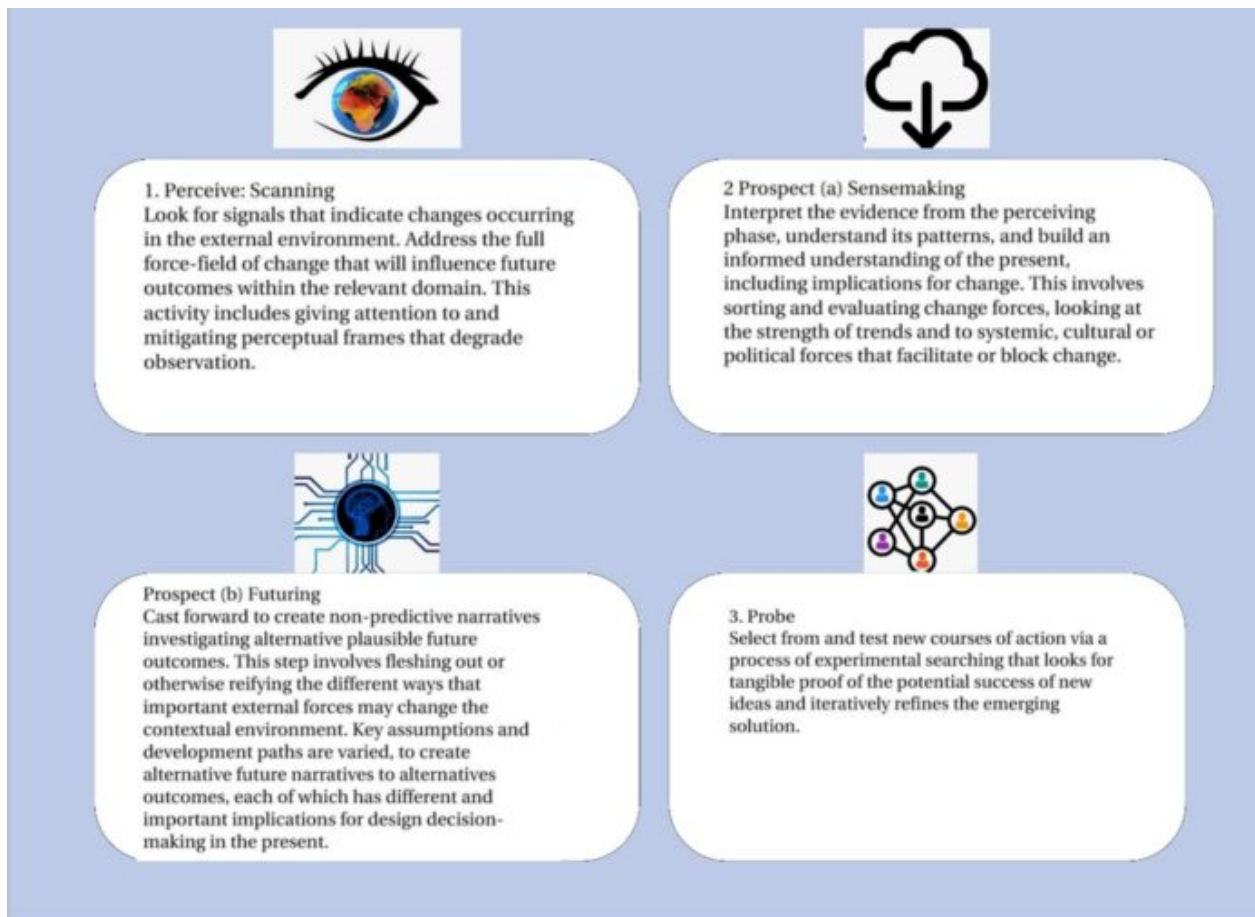

Ajankohta	Aihe	Asiantuntija
8.11.	Avausluento: Ennakoinnin perusteet	FM, MSSc, YAMK Pasi Hario
8.11.	Tulevaisuuden taidot ja identiteetti	MuK Perttu Pölönen
9.11.	Ennakointi - se, mitä et ole osannut kysyä	KTM Ilkka Halava
9.11.	Tekoäly tulevaisuuden työelämässä	Tradenomi (AMK) Lasse Rouhiainen
10.11.	Kuluttajatrendit	DI, KTT Elina Hiltunen
10.11.	Ekosysteemit ja verkottunut liiketoiminta tulevaisuuden rakentajina	TkT Katri Valkokari
11.11.	Tulevaisuuden ennakointi ja arvot	KTT Tarja Meristö
11.11.	Tulevaisuuden historia	FM Matti Johannes Koivu
11.11.	Digitaalisten teknologioiden trendit ja kehittyminen	Tradenomi (YAMK) Kari Pesonen

Kuvio 1. Tulevaisuuden osaajat -intensiiviweekin asiantuntijaluennot

Vaihtoehtoiset työpajapäivät järjestettiin perjantaina ja lauantaina, jotta opiskelijat saattoivat valita heidän elämäntilanteeseensa paremmin sopivan ajankohdan. Työpajassa opiskelijat loivat tulevaisuuskuvia työstä Suomessa 2051 lähteenään ennakotehtävän materiaalit, asiantuntijaluentoja syötteet sekä omaehtoisesti työskentelyn aikana löydettyjä lähteitä. Ryhmätehtävässä sovellettiin muun muassa jo ennakotehtävästä ja avausluennolta tuttuja Rohrbeckin ja Kumin (2018) 3P-ennakointiprosessia sekä Datorin (2019) tulevaisuuden arkkityyppejä.

Kuviossa kaksi kuvattua 3P-mallin mukaisesti opiskelijat keräsivät ensin lähteistä syötteitä työn toimintaympäristön muutoksista (1. Perceive: Scanning). Sitten he tulkitsivat ja luokittelivat kerättyjä signaaleita (2. Prospect (a): Sensemaking). Ryhmätyöskentelyn lopuksi he loivat mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuskuvia pohjautuen aiemmissa vaiheissa kerättyyn ja tulkittuun tietoon (2. Propect (b): Futuring). Osana yksilöraporttia opiskelijat ideoivat, palvelumuotoilun hengessä ja luotuihin tulevaisuuskuviin perustuen vielä kokeilun, palvelun tai muun ratkaisun tulevaisuuden työhön liittyen (3. Probe).

Kuvio 2. Mukailen Rohrbeck & Kum (2018) 3P-ennakointimallia (Hario)

Intensiiviviikon jälkeen opiskelijat refleктоivat asiantuntijaluentoja sekä tulevaisuustyöskentelyä yksilötyönä tehdyissä jaksotehtävissä. Pääpaino AMK-tason opiskelijoilla oli kuvata tulevaisuudentutkimusta ja ennakointia alana sekä toteutettua ennakointiprosessia. YAMK-opiskelijoita vaadittiin tulkitsemaan ennakoinnin hyödynnettävyyttä ja refleктоimaan opittuja sisältöjä suhteessa omiin kokemuksiinsa työelämästä. Kaikkien opiskelijoiden tehtävänä oli myös ideoida ryhmätöissä luotuun tulevaisuustietoon nojaten 3P-mallin mukainen kokeilu (Kuvio 2).

Edustava opiskelijapalaute antoi tärkeitä syötteitä opintojakson kehittämiseksi

Opintojaksolle ilmoittautui 47 opiskelijaa, joista 38 palautti ennakotehtävän ja osallistui intensiiviviikolle. Kaikki viikolle osallistuneet myös palauttivat yksilötyönä tehdyn oppimistehtävän ja näin läpäisivät opintojakson. Läpäisseistä opiskelijoista seitsemän oli AMK- ja loput YAMK-tason opiskelijoita. Peräti 20 opiskelijaa oli Laureasta. Haaga-Heliasta ja Metropoliaa oli molemmista yhdeksän opiskelijaa.

Opintojaksosta kerättiin opiskelijapalaute, johon vastasi 36 opiskelijaa. Sen perusteella opintojakso oli varsin onnistunut. Väitteen "Voin suositella opintojaksoa muillekin" keskiarvo oli 4,28 (yksi ollen täysin eri mieltä ja viisi ollen täysin samaa mieltä). Lisäksi opiskelijat kokivat saaneensa hyvät perusteet saavuttaa opintojakson oppimistavoitteet (vastausten keskiarvo 4,21). Haaga-Helian opettajakunnan toteuttama yksilötehtävien arviointi tuki opiskelijoiden

näkemyistä oppimistavoitteiden saavuttamisesta: oppimistehtävien arvosanojen keskiarvo oli asteikolla yhdestä viiteen peräti 4,55. YAMK- ja AMK-tasoisten opiskelijoiden arvosanoilla ei ollut merkittävää eroa.

Asiantuntijaluennot koettiin varsin hyödyllisiksi (vastausten keskiarvo 4,36) ja varsin tasalaatuisiksi (asiantuntijaluentojen vastausten keskiarvojen keskihajonta 0,19). Avoimissa vastauksissa eniten kritiikkiä sai luentojen tauotukset ja osallistaminen. Noin puolentoista tunnin luennoilla ei välttämättä pidetty yhtäkään taukoa eivätkä asiantuntijat juurikaan aktivoineet tai osallistaneet yleisöä esitystensä aikana.

Opintojakson teoreettisena viitekehyksenä oli Rohrbeckin ja Kumin (2018) 3P-ennakointiprosessi. Siihen tutustuttiin ennakkotehtävässä, syvennyttiin aloitusluennolla ja sitä sovellettiin osana tulevaisuuskuvien rakentamista. Ryhmätyön vaiheet ja käytetyt työkalut sovitettiin sen eri vaiheisiin. Opiskelijat kokivat, että ryhmätyöskentelyssä käytetyt työkalut ja sen vaiheet tukivat hyvin 3P-mallin sisäistämistä (vastausten keskiarvo 4,01).

Vaikka työpajatyöskentelyssä käytettyyn yhteiskehittämisalusta Miroon oltiin keskimäärin tyytyväisiä (vastausten keskiarvo 3,97), jakoi sen käytettävyys mielipiteitä. Keskimäärin Miroon olivat tyytyväisempiä ne opiskelijat, jotka olivat ennenkin käyttäneet työkalua työssä tai opiskellessa. Alhaisemman arvosanan Miron käytettävyydelle antaneet opiskelijat toivoivatkin avoimissa vastauksissa työkalulle kattavampaa perehdytystä ennen varsinaista ryhmätyöskentelyä.

Ryhmätyöskentelyä fasilitoi kolmen ammattikorkeakoulun opetushenkilöstö. Vaikka fasilitoinnin koettiin keskimäärin tukeneen työskentelyä hyvin (vastausten keskiarvo 3,84) oli vastausten keskihajonta korkeahko (1,08). Myös avoimissa vastauksissa ilmaistiin, että osa fasilitaattoreista antoi ristiriitaisia ohjeita ja piti yllä kiireen tuntua.

Monen oppilaitoksen yhteinen opintojakso vaatii koordinointia

Edustava ja kattava opiskelijapalaute antoi hyvät lähtökohdat kehittää Tulevaisuuden osaajat -intensiivijaksoa vuoden 2022 toteutusta varten. Opintopalautteen ja opiskelijoiden saamien arvosanojen perusteella toteutusta voidaan pitää hyvin onnistuneena. Perinteisesti kasvatusten tehty tulevaisuustyöskentely on mahdollista toteuttaa kokonaan verkossa, mutta se vaatii hyvin tarkkaa työkalujen valintaa ja ennakointiprosessi eri vaiheiden yhteensovittamista.

Laajakirjainen valikoima eri asiantuntijaluentoja tuki varsin geneeristä tehtävänantoa tulevaisuuskuvien luomiseksi työstä Suomessa vuonna 2051. Myös käytetty teoreettinen viitekehys, käytetyt työkalut ja aineistot tukivat toisiaan ja siten oppimistavoitteita. Oppimisen ei kuitenkaan tulisi olla vain substanssin vastaanottoa puhuvalta päältä. Vierailijaluennoitsijoiden kanssa on aina tärkeää käydä läpi hänen pedagoginen suunnitelmansa ja näin pitää huolta, että myös luennon tauotus ja opiskelijoiden

osallistaminen ovat otettu huomioon.

Monimutkaisemmat yhteiskehittämisen sähköiset alustat vaativat etukäteisharjoittelua. Niitä käytettäessä kohdataan myös usein odottamattomia ongelmia. Intensiivisessä, tiukasti aikataulutetussa työpajatyöskentelyssä osallistujien täytyy osata käyttää alustojen perustoimintoja ja teknisiä laitteita heti alusta saakka. Ohjeiden on oltava selkeät sähköisten alustojen käytöstä. Osallistujille on tarjottava mahdollisuus perehtyä alustaan joko omatoimisesti tai kenties johdetusti erillisessä sessiossa. Opiskelijoille on myös kerrottava mahdollisimman selkeästi, kuinka paljon aikaa opintojakson suorittaminen vaatii ja mitä sähköisten työkalujen osaamista tai opettelua sen suorittaminen vaatii.

Erityisesti usean opettajan ja oppilaitoksen yhteisesti toteuttamissa opintojaksoissa kaikkien opetusta tekevien tulee olla samalla sivulla opintojakson sisällöistä, teorioista ja työkaluista. Erityisen tärkeää on, että ryhmätyöskentelyä tukevat fasilitaattorit ovat koordinoineet toimintansa keskenään ja että heidän ohjeensa ovat yhdenmukaisia. Työpajatyöskentelyn fasilitointia myös edesauttaa ymmärrys työskentelyaiheen substanssista, sillä opiskelijoiden kysymykset koskettavat useimmiten sekä teknistä toteutusta että teoreettista viitekehystä.

Lähteet:

- 3AMK 2022. Mikä on 3AMK? <https://www.3amk.fi/ohjeet-opiskelijalle/mika-on-3amk-2/> Viitattu 12.7.2022.
- CEDEFOP 2022. European qualifications framework (EQF). <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/european-qualifications-framework-eqf> Viitattu 12.7.2022
- Dator, J. (2019). Alternative futures at the Manoa School. In Jim Dator: A noticer in time, 37-54. Springer, Cham.
- Gordon, A., Rohrbeck, R., & Schwarz, J. O. 2019. Escaping the "faster horses" trap: bridging strategic foresight and design-based innovation. Technology innovation management review, 9(8), 30-42.
- Laurea 2019. Laurean strategia 2030. <https://www.laurea.fi/tietoa-meista/strategia-2030/> Viitattu 11.7.2022.
- Rohrbeck, R., & Kum, M. E. 2018. Corporate foresight and its impact on firm performance: A longitudinal analysis. Technological Forecasting and Social Change, 129, 105-116.

URN <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022081655469>

Pasi Hario

pasi.hario(at)laurea.fi

projektipääällikkö, Tulevaisuudentutkimuksen ja ennakkoinnin opettaja

3AMK

ennakointi

opetuksen kehittäminen

opintopalaute